

Právo na soudní a jinou právní ochranu

II. ÚS 2221/07

Soud musí nejen respektovat právo, ale jeho výklad a aplikace musí směřovat k výsledku spravedlivému. Právo musí být především nástrojem spravedlnosti, nikoliv souborem právních předpisů, které jsou mechanicky a formalisticky aplikovány bez ohledu na smysl a účel toho kterého zájmu chráněného příslušnou normou. Smyslem a účelem ustanovení, přiznávajícího poškozenému právo na náhradu škody, je zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma. V každém individuálním případě je proto třeba pečlivě srovnat majetkový stav poškozeného před vznikem škody a po provedení opravy poškozeného vozidla, přičemž rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši veškerých jím vynaložených prostředků nutných k obnovení provozuschopnosti vozidla, tedy původního majetkového stavu. S ohledem na možný vznik bezdůvodného obohacení v důsledku opravy je pochopitelně nutné zvažovat i účelnost a nezbytnost nákladů vynaložených na uvedení poškozené věci do původního stavu.

Ústavní soud

rozhodl v senátě o ústavní stížnosti K. M., zastoupeného JUDr. M. K., Ph.D, advokátem, proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 5. 2007 č. j. 8 Co 88 /2007-109, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 5. 2007 č. j. 8 Co 88 /2007-109 se ruší.

Odůvodnění

Stěžovatel se, s odvoláním na porušení [čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod](#) (dále jen [Listina](#)), domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu, kterým byl změněn rozsudek Okresního soudu v Karviné, pobočky v Havířově ze dne 12. 10. 2006 č. j. 109 C 59/2006-80 tak, že se v napadené části ve vztahu k druhému žalovanému potvrzuje ohledně částky 11 150 Kč a ohledně částky 17 052,50 Kč se zamítá. Stěžovatel se žalobou proti žalovanému 1) P. M. (viníkovi dopravní nehody) a proti žalovanému 2) České kanceláři pojistitelů domáhal náhrady škody způsobené jeho právním předchůdcí při dopravní nehodě. Konkrétně požadoval zaplacení částky 28 202,50 Kč sestávající z částky 17 052,50 Kč, představující náklady na opravu motorového vozidla a částky 11 150 Kč, představující náklady na právní zastoupení.

Stěžovatel považuje za správný rozsudek soudu prvního stupně, kterým bylo jeho návrhu, s ohledem na závěry znaleckého posudku, vyhověno. Je přesvědčen, že rozsudek krajského soudu je v napadené části nepřezkoumatelný, neboť z jeho odůvodnění není zřejmé jakými skutečnostmi byl krajský soud při rozhodování veden. Odvolací soud sice uvádí, že vzal v potaz obsah znaleckého posudku, ze kterého vyplynulo, že znalec nepřihlédl k amortizaci dílů, ale následně sám provedl rozbor obecné hodnoty vozu k ceně vozu nového a výpočtu amortizace. Stěžovateli se jeví takové odůvodnění jako problematické.

Stěžovatel poukazuje na to, že faktura za provedenou opravu a předpokládaná výše způsobené škody stanovená znaleckým posudkem byla téměř shodná, z čehož dovozuje, že znalec provedl velmi přesné ocenění majetkové újmy. Znalec se zabýval i tím, že dochází k opravě použitého vozidla, amortizací náhradních dílů použitých k opravě a vypořádal se s otázkou případného bezdůvodného obohacení, ke kterému by došlo použitím nových náhradních dílů.

Stěžovatel poukazuje na závěry znaleckého posudku a na skutečnou výši majetkové újmy, kterou musel jeho právní předchůdce vynaložit na uvedení svého vozidla v předešlý stav. Za způsobenou škodu nenese žádnou odpovědnost a mělo by dojít k její náhradě tak, aby vlastník motorového vozidla mohl vozidlo používat v nezměněném rozsahu jako před dopravní nehodou.

Z obsahu napadených rozhodnutí a připojeného spisu Okresního soudu v Karviné, pobočky v Havířově Ústavní soud zjistil následující skutkové a právní okolnosti případu.

Dne 3. 3. 2004 došlo při dopravní nehodě, dle šetření policie výhradně zaviněné P. M., ke škodě na vozidle Ing. Č. (právního předchůdce stěžovatele). Vzhledem k tomu, že vozidlo Petra M. nemělo sjednáno zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, právní zástupce poškozeného se s pojistnou událostí obrátil na Českou kancelář pojistitelů, která pověřila likvidaci škody Českou podnikatelskou pojišťovnu, a.s. Právní zástupce poškozeného zadal vypracování znaleckého posudku z oboru ekonomika za účelem stanovení výše způsobené majetkové újmy a účelnosti opravy poškozeného vozidla. Znaleckým posudkem ze dne 20. 3. 2004 byla stanovena výše majetkové újmy částkou 68 060 Kč. Vozidlo bylo opraveno v autoopravně K. M., přičemž skutečná cena opravy činila 67 134 Kč. Poškozený Ing. Č. uhradil na účet opravce částku 12 106,06 Kč, Česká podnikatelská pojišťovna, a.s. zaplatila na úhradu částku 37 975 Kč, avšak nezaplatila s odkazem na amortizaci náhradních dílů náklady na opravu vozidla v částce 17 052,48 Kč (rovněž nezaplatila náklady na právní zastoupení ve výši 11 150 Kč, ohledně nichž bylo posléze návrhu vyhověno a nejsou předmětem řízení o ústavní stížnosti). Před podáním žaloby postoupil poškozený Ing. Č. smlouvou ze dne 22. 11. 2005 pohledávku ve výši 17 052,48 Kč postupníku K. M. (v řízení o ústavní stížnosti stěžovatel).

Nalézací soud žalobě v plném rozsahu vyhověl a rozhodl, že žalovaní jsou povinni zaplatit stěžovateli částku 28 202,50 Kč a náklady řízení ve výši 12 547 Kč s tím, že plněním jednoho žalovaného zaniká povinnost druhého žalovaného plnit do 3

dnů od právní moci rozsudku. Otázka amortizace náhradních dílů je otázkou technickou, nikoliv právní a vzhledem k tomu, že nebylo navrhováno vypracování revizního znaleckého posudku, vycházel soud, pokud jde o výši škody, z předloženého znaleckého posudku, kterým byla stanovena výše majetkové újmy poškozeného. Proti rozhodnutí soudu prvního stupně podal odvolání 2. žalovaný - Česká kancelář pojistitelů.

Odvolací soud rozhodnutí nalézacího soudu potvrdil pouze ohledně částky 11 150 Kč (náklady právního zastoupení). Pokud jde o částku 17 052,48 Kč zaujal jiný názor, neboť dle něj ze znaleckého posudku vyplynulo, že znalec nepřihlédl k amortizaci dílů, které byly škodnou událostí poškozeny, či zničeny a toto pravidlo aplikoval pouze při stanovení obecné ceny vozidla. Za škodu se považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná určitým ekvivalentem, tj. penězi. Škoda se tudíž vyjadřuje srovnáním majetkového stavu poškozeného před a po poškození, a proto i rozsah náhrady škody musí zohlednit výši prostředků nutných k obnovení původního majetkového stavu. U věci použité musí být přihlédnuto k obecné ceně věci před poškozením a k rozsahu poškození, přičemž od částky vyjadřující náklady na opravu věci musí být odečtena částka odpovídající zhodnocení vozidla před opravou oproti původnímu stavu. V opačném případě by poškozenému vzniklo bezdůvodné obohacení zhodnocením věci, pokud by opotřebované díly byly nahrazeny novými. Znalec stanovil obecnou hodnotu vozu 40 % ceny vozu nového, je tedy logické, že amortizace činila 60 %. Plnění poskytnuté Českou podnikatelskou pojišťovnou, a. s. přitom plně pokrývalo nikoliv 40 %, ale 60% hodnoty nových náhradních dílů použitých při opravě vozidla. Odvolání České kanceláře pojistitelů proto odvolací soud vyhověl, a rozsudek změnil tak, jak je výše uvedeno.

Pro úplnost Ústavní soud dodává, že otázka aktivní a pasivní legitimace nebyla v projednávané věci sporná, neboť nalézací i odvolací soud neshledal důvod zpochybňovat právní nástupnictví stěžovatele v důsledku smlouvy o postoupení pohledávky. Odpovědnost České kanceláře pojistitelů vyplývá ze zák. č. [189/1999 Sb.](#)

Krajský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že jeho závěry z odůvodnění rozhodnutí jasně vyplývají a jsou v souladu s judikaturou.

Česká kancelář pojistitelů ve vyjádření navrhla odmítnutí ústavní stížnosti jako zjevně neopodstatněné a zdůraznila, že u škody na věci je třeba přihlédnout k jejímu opotřebení.

Podle ust. [§ 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu](#) může Ústavní soud ČR se souhlasem účastníků upustit od ústního jednání, nelze-li od tohoto jednání očekávat další objasnění věci. Účastníci souhlas poskytl a od ústního jednání bylo upuštěno.

Ústavní soud posuzoval ústavní stížnost z hlediska kompetencí daných mu [Ústavou ČR](#) tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti, který není další instancí v systému všeobecného soudnictví, není soudem nadřazeným obecným soudům a obdobně orgánům veřejné moci a jako takový je oprávněn do jejich rozhodovací pravomoci zasahovat pouze za předpokladu, že soudy nepostupují v souladu s principy obsaženými v hlavě páté [Listiny](#). S ohledem na zjištěné skutečnosti dospěl k závěru, že právě k výše uvedenému porušení principů obsažených v [Listině](#), opravňující zásah Ústavního soudu, došlo.

Z dosavadní judikatury Ústavního soudu vyplývá, že Ústavní soud z důvodu nesprávné aplikace jednoduchého práva ingeruje do rozhodovací činnosti obecných soudů v případech nesprávného posouzení norem jednoduchého práva nebo konkurence interpretačních alternativ a v případech svévolné aplikace jednoduchého práva. Za případy svévolné aplikace normy jednoduchého práva ze strany obecného soudu lze přitom považovat případy aplikace normy jednoduchého práva, již schází smysluplné odůvodnění, resp. propojení s jakýmkoli ústavně chráněným účelem, případy, kdy právní závěr obecného soudu je „v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými a právními zjištěními, resp. z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývá“ i případy interpretace a aplikace normy jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, příkladem čehož je přepjatý formalismus (srov. např. sp. zn. [III. ÚS 151/06](#), [III. ÚS 138/2000](#), [III. ÚS 303/04](#), [III. ÚS 351/04](#), [III. ÚS 501/04](#), [III. ÚS 606/04](#), [III. ÚS 151/06](#) a [IV. ÚS 369/06](#) a další, dostupné na [\[1\]www.judikatura.cz](#)).

S ohledem na argumentaci ústavní stížnosti se Ústavní soud zaměřil v projednávané věci na posouzení ústavně konformní interpretace a aplikace hmotného práva.

Ústavní soud nejdříve připomíná svoji ustálenou a dostupnou judikaturu k otázce přezkoumatelnosti a přesvědčivosti rozhodnutí obecných soudů, z níž vyplývá, že jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí je požadavek přesvědčivého racionálního, logického a vyčerpávajícího zdůvodnění rozhodnutí orgánů veřejné moci, odpovídající kritériím daným ustanovením [§ 157 o. s. ř.](#), neboť jen věcně správná (zákonu zcela odpovídající) rozhodnutí a náležitě, tj. zákonem vyžadovaným způsobem odůvodněná rozhodnutí naplňují ústavní kritéria plynoucí z [Listiny](#). Obdobně jako ve skutkové oblasti, i v oblasti nedostatečně vyložené a zdůvodněné právní argumentace nastávají podobné následky vedoucí k neúplnosti a zejména k nepřesvědčivosti rozhodnutí, což je v rozporu nejen s požadovaným účelem soudního řízení, ale také i se zásadami spravedlivého procesu.

Ústavní soud má zato, že uvedeným požadavkům, obecně vyplývajícím z [čl. 36 Listiny](#) a dále rozvedeným v ustanoveních [občanského soudního řádu](#), odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu, kterým byl navíc změněn rozsudek soudu prvního stupně, neodpovídá. Odvolací soud se v odůvodnění rozhodnutí omezil pouze na stručné konstatování, že ze znaleckého posudku vyplynulo nepřihlédnutí znalce k amortizaci náhradních dílů, které byly škodnou událostí poškozeny a dále soud uvedl obecná pravidla týkající se náhrady škody.

Z obsahu znaleckého posudku založeného na č. I. 7 a násl. spisu (vyhotoveného znalcem jmenovaným rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě pro základní obor ekonomika pro odvětví ceny a odhady motorových vozidel) vyplývá, že předmětem zadání bylo stanovení majetkové újmy, vzniklé poškozením vozidla Opel Astra 1,6, přičemž cena vozidla byla stanovena ke dni dopravní nehody. Znalec při stanovení ceny poškozeného vozidla redukoval původní cenu vozu (382 415 Kč) s přihlédnutím k základní amortizaci dané sedmiletou dobou provozu a počtem ujetých kilometrů (99 451km). Časová cena vozidla činila dle znalce 155 406 Kč. Při výpočtu obecné ceny vozidla vyšel znalec rovněž z koeficientu prodejnosti daného typu vozidla (0,75) a dospěl k závěru, že obecná cena vozidla před poškozením byla 116 554,50 Kč. Vzhledem k tomu, že předpokládané náklady na opravu vozidla měly činit dle znalce 68 056,48 Kč a nepřesáhnou cenu vozidla na trhu, doporučil opravu provést. Opravou se rozumí uvedení vozidla do stavu před dopravní nehodou. V posudku výslovně uvedl, že vozidlo nebylo nikdy havarováno, k jeho zhodnocení opravou nedojde, a nedoporučuje proto amortizovat náhradní díly, neboť vozidlo bude již v důsledku havárie obtížně prodejné. Závěr znaleckého posudku zněl, že majetková újma, která poškozenému vznikla v důsledku dopravní nehody, činí 68 060 Kč.

Z uvedeného je zřejmé, že právní názor odvolacího soudu ve vazbě na nezohlednění amortizace náhradních dílů, který měl být podložen závěry znaleckého posudku, ze znaleckého posudku ve skutečnosti nevyplyvá. Věta, že náhradní díly nebyly amortizovány, byla vytržena z kontextu znaleckého posudku, který ve skutečnosti vyzněl právě opačně. Dle názoru Ústavního soudu z posudku jednoznačně vyplývá, jaká byla cena vozidla před jeho poškozením, jaké náklady je třeba vynaložit na uvedení vozidla do stavu před jeho poškozením a že v důsledku opravy, kterou bude vozidlo uvedeno do původního stavu, nedojde k jeho zhodnocení, naopak hodnota havarovaného, byť opraveného, vozu bude na trhu nižší.

Odvolací soud tak nejenže dovodil ze znaleckého posudku zcela jiný závěr, který nekorespondoval ani s jím presentovaným možným rozsahem náhrady škody, ale dle názoru Ústavního soudu se otázkou skutečné majetkové újmy, která poškozenému v důsledku dopravní nehody vznikla, ani řádně nezabýval.

Pokud měl odvolací soud pochybnosti o výši majetkové újmy, a tedy i o správnosti závěrů znaleckého posudku, tj. o nezbytné výši nákladů na uvedení vozu do stavu před jeho poškozením, bylo namístě provést další dokazování, které by osvětlilo, zda provedením oprav skutečně došlo ke zhodnocení předmětného vozidla (tzn. například, zda oprava mohla být provedena i jiným způsobem, než za použití nových náhradních dílů, zda nebyly v souvislosti s opravou poskytnuty např. kvalitnější či nadstandardní, ale nikoliv nezbytné díly či součásti vozu apod., zda došlo k výměně součástí vozidla, které se rychleji opotřebovávají a běžně je nutné je častěji vyměňovat, zda tedy nebyla zvýšena užitnost vozidla, zlepšeny jízdní vlastnosti, a zda se použitím nových náhradních dílů nezvýšila tržní cena vozidla).

Je-li za škodu považována újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a její výše je dána rozdílem mezi majetkovým stavem poškozeného před a po poškození, musí i rozsah náhrady škody zohlednit výši všech nutných prostředků, které byl poškozený nucen vynaložit k obnovení původního majetkového stavu, v daném případě k opravě vozidla tak, aby bylo z technického hlediska stejně provozuschopné jako před škodnou událostí. Pokud obnovení původního majetkového stavu není možné jinak než za použití nových náhradních dílů, oprava byla provedena účelně a směřovala jen k odstranění následků škodné události, nelze přenášet povinnost k úhradě nákladů na uvedení věci do původního stavu na poškozeného a neodůvodněně jej znevýhodňovat oproti škůdci.

Je třeba přihlídnout i k tomu, že v případě havarovaného vozidla, byť opraveného novými díly, je jeho skutečná hodnota vždy nižší než původní hodnota použitého vozidla. V neposlední řadě je třeba vzít v úvahu i to, že poškozenému ono diskutabilní tzv. „zhodnocení“ vozidla v podstatě bylo protiprávním jednáním vnuceno. V důsledku škodné události se tak dostává do situace, kdy ačkoliv na rozdíl od viníka škody si počínal v souladu s právem (v konkrétním případě neporušil dopravní předpisy), je nucen vynaložit ze svého značnou částku na to, aby své vozidlo mohl vůbec používat jako před škodnou událostí.

Skutečnou škodou se rozumí zmenšení existujícího majetku poškozeného ve srovnání se stavem, jaký zde byl před způsobením škody. Jestliže poškozený má po provedení opravy havarovaného vozidla ve svém majetku vůz ve stavu odpovídajícímu stavu před poškozením, dle znaleckého posudku opravou nedošlo ke zhodnocení vozidla, avšak sám poškozený musel na uvedení vozu do předchozího stavu vynaložit předmětnou částku, je zřejmé, že se jeho majetková sféra v důsledku škodné události zmenšila.

Pokud tedy odvolací soud mechanicky (pouze odvozením od procenta vyjadřujícího základní amortizaci vozu) stanovil hodnotu nezbytné amortizace náhradních dílů na 60% a konkrétní výši vzniklé škody se vůbec nezabýval, postupoval v dané věci svévolně, neboť pokud jde o stanovení majetkové újmy, nevycházel z řádně zjištěného skutkového stavu.

Ústavní soud v této souvislosti rovněž poukazuje např. na rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-jih ze dne 29. 6. 2007 sp. zn. 4 C 212/2005 (publik. v Soudní rozhledy 1/2008, str.19), týkající se obdobné problematiky, v němž bylo konstatováno, že zhodnocení poškozeného automobilu opravou je zvýšením jeho obvyklé tržní hodnoty, nikoliv tzv. technickým zhodnocením či zvýšením technické hodnoty. Technická hodnota, tj., vyjádření technických vlastností věci je jinou kategorií než obvyklá tržní cena a z výše jedné hodnoty nelze automaticky odvozovat výši hodnoty druhé. Okresní soud obdobně konstatoval, že není možné po poškozeném požadovat, aby doplácel na nehodu, pokud opravou vozu, který by jinak poškozený nemohl v důsledku zavinění jiného užívat, nedošlo ke zcela zjevnému přínosu pro poškozeného.

Soud musí nejen respektovat právo, ale jeho výklad a aplikace musí směřovat k výsledku spravedlivému. Jinými slovy, právo musí být především nástrojem spravedlnosti, nikoliv souborem právních předpisů, které jsou mechanicky a formalisticky aplikovány bez ohledu na smysl a účel toho kterého zájmu chráněného příslušnou normou. V daném případě je smyslem a účelem ustanovení, přiznávajícího poškozenému právo na náhradu škody, zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma. V každém individuálním případě je proto třeba pečlivě srovnat majetkový stav poškozeného před vznikem škody a po provedení opravy poškozeného vozidla, přičemž rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši veškerých jím vynaložených prostředků nutných k obnovení provozuschopnosti vozidla, tedy původního majetkového stavu. S ohledem na možný vznik bezdůvodného obohacení v důsledku opravy je pochopitelně nutné zvažovat i účelnost a nezbytnost nákladů vynaložených na uvedení poškozené věci do původního stavu.

V materiálním právním státě nejde pouze o dodržování práva bez dalšího, ale především o dodržování takových pravidel chování, která jsou v souladu s hodnotami, na nichž je právní řád vybudován. Právo je společenský normativní systém, jehož účelem je rozumné uspořádání vztahů mezi členy společnosti. Již z této základní funkce práva vyplývá, že řešení, která se požadavku rozumného uspořádání vztahů přiči, jsou nepřijatelná. Soudu tedy jednoznačně přísluší, aby se zabýval otázkou, zda mechanická aplikace zákona nemůže přinést absurdní důsledky, a v případě, že tomu tak je, aby takovou interpretaci pomocí redukce ad absurdum odmítl, a aby zvolil výklad, jenž bude v souladu se smyslem a účelem zákona a jenž bude racionální a spravedlivý (rozhodnutí sp. zn. [I. ÚS 1126/07](#), dostupné na www.judikatura.cz).

Uvedeným kritériím dle názoru Ústavního soudu krajský soud nedostál, přičemž v důsledku výkladu a aplikace příslušných ustanovení [občanského zákoníku](#) o náhradě škody (ve vazbě na zák. č. [168/1999 Sb.](#)), vybočujících z mezí ústavnosti, došlo k porušení základního práva stěžovatele na soudní ochranu dle [čl. 36](#) a ve svém důsledku i k zásahu do práva garantovaného [čl. 11 Listiny](#) v intenzitě vyžadující ingerenci Ústavního soudu.

S ohledem na výše uvedené důvody Ústavní soud ústavní stížnosti podle ustanovení [§ 82 odst. 2 písm. a\) zákona o Ústavním soudu](#) vyhověl a napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě podle ustanovení [§ 82 odst. 3 písm. a\) zákona o Ústavním soudu](#) zrušil.

Poučení:

Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. března 2008